

Saksbehandler: Gard Lindseth

Referansar:
MKR 31/08
MKR/AU 18/08
KR 36/08
KR 48/08

Saksdokumenter:

Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar (KM-sak)

Samandrag

I prosessen med å skrive denne saka har sekretariatet mottatt innspel frå fleire kyrkjelege organisasjonar. Dette har vi gjort for å vere sikre på at viktige moment ikkje er utegløymt i dokumentet, og fordi vi ynskjer å skape eit breitt eigarforhold til saka og dokumentet før det kjem til Kyrkjemøtet.

Saksdokumentet skal innehalde ei saksorientering, samt eit appendiks med nokre fakta og tal om dei kristne i Midtausten. Appendikset er ikkje ferdig enno og kjem fyrst til Kyrkjemøtet.

Mellomkyrkjeleg råd vert invitert til å gje innspel på heile dokumentet. Samstundes er det i særleg grad av interesse å få innspel på kapittel 6, og om rådet er samde i at dette er dei prioriteringane som er viktige å gjere framover.

Framlegg til vedtak

1. Mellomkyrkjeleg råd ber Kyrkjerådet fremje saka "Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar" for Kyrkjemøtet, med den saksutgreinga som er utarbeidd.
2. Mellomkyrkjeleg råd rår Kyrkjemøtet til å gjere følgjande vedtak:

1. Kyrkjemøtet 2008 vil understreke det ansvaret vi som kyrkje har for våre kristne brør og systre i Midtausten. Dette byggjer på det Kyrkjemøtet har høyr, lest og drøfta om den situasjonen kyrkjene i Midtausten står i, særleg kyrkjene i Israel og Dei palestinske områda.
2. Kyrkjemøtet ser at innsatsen for kyrkjene Den norske kyrkja samarbeider mest med, er verdifull. Den må halde fram og gjerne intensiverast.
3. Kyrkjemøtet vil be norske styresmakter fortsette å arbeide for levevilkåra for dei kristne minoritetane i Midtausten.
4. Kyrkjemøtet ber om at dei prioriterte arbeidsfelte som er foreslått, vert fylgt opp, og at ein særleg legg vekt på følgjande:

.....

Saksorientering

1. Innleiing

Kristendomen oppstod i Midtausten i det jødiske folk, og slik er det utgangspunktet for alle kristne kyrkjer i dag. Dei kristne i Midtausten har ei spesiell rolle i og for den verdsvide kyrkja. Sidan apostlane si tid har dei forkynt evangeliet og gjeve dette vidare til andre. I dag forvaltar dei heilage stader og er levande steinar som vitnar om evangeliet om Jesus Kristus i sitt nærmiljø og for heile verda.

Denne saka handlar om forholdet mellom situasjonen for dei kristne i Midtausten og vårt ansvar for dei som kyrkje. Omgrepet "Midtausten" oppsto i Europa og er nå innarbeida i internasjonal diskurs. Samstundes er det inga internasjonal semje om kor mange nasjonar som utgjer denne regionen. I denne saka vil vi med "Midtausten" primært meine Israel, Dei palestinske områda, Egypt, Jordan, Libanon, Syria og Irak. Saka vil samstundes ha eit særskilt fokus på situasjonen i Israel/Palestina.

Kyrkjerådet fremjar denne saka for Kyrkjemøtet fordi vi er bekymra for dei kristne kyrkjene i Midtausten og dei spesielle vanskanane dei strir med i sin kontekst. Det kjem særleg til uttrykk i at mange kyrkjer opplever at medlemmene kjenner seg tvungne til å reise, eller at dei unge ikkje ser noko framtid i å vere der dei er. Dette heng i stor grad saman med politiske og økonomiske forhold i dei aktuelle landa. Fleire stader er dei kristne samfunna i ferd med å kollapse fordi det er så få igjen der. Dei kristne ber oss om å tenkje på dei og om å vise solidaritet med dei. Det er nødvendig å ha eit spesielt fokus på desse problema i Det heilage landet; i Aust-Jerusalem, Dei palestinske områda og innan staten Israel. Men det gjeld også andre deler av regionen. Dei kristne er ein spesiell kulturell og religiøs gruppering som treng støtte til å finne sin plass innan det området som vert omtala som Det heilage landet.

Dei kristne i Midtausten er inga einsarta gruppe, og det er ulike utfordringar for dei kristne i dei ulike landa. Likevel gjev det meining å betrakte dei kristne under eitt, som ein del av den verdsvide kyrkja, og som våre sysken i trua. Vi er éi kyrkje saman med våre kristne systre og brør i Midtausten, og vi høyrer saman som Kristi kropp i verda. Når ein del lir, lir vi alle med. Kyrkja som eit verdsvidt og økumenisk fellesskap treng på ein særleg måte at det er kristne som ber og vitnar om vår felles tru nettopp der, og at dei bruker og tar vare på dei heilage stadene som teikn på kyrkja sitt bodskap.

Denne saka presenterer dei kristne sin situasjon og deira vitnemål til oss, den diskuterer årsaker til deira situasjon, og den peiker på kva ansvar vi som kyrkje har for dei. Kyrkjene, der og her, har eit særskilt ansvar for å vitne om Guds kjærleik til oss i Jesus Kristus til alle menneske og alle folkeslag. Det handlar om det grunnleggjande menneskeverdet, som så lett vert borte i møte med menneska i Midtausten når vi lar den politiske konflikten dominere og når vi blir verande i våre stereotypiar i møte med arabarar og israellarar, jødar og muslimar og andre folkegrupper og nasjonalitetar. Som kyrkje har vi eit ansvar for å fortelje om Guds gode vilje overfor dei som har ansvar for

den politiske utviklinga i Midtausten – her til lands, på den internasjonale arenaen og i Midtausten spesielt. Kyrkjene har vore og er viktige leverandørar for etiske premisser i forhold til dei politiske val som vert gjort med tanke på Midtausten. Difor må Den norske kyrkja, som del av Jesu Kristi kyrkje, ta ansvar for at vårt vitnemål er sanninga tru i kjærleik, og fremjar rettferd og fred. Det gjeld ikkje minst i vårt forhold til dei involverte i Israel/Palestina-konflikten.

Med den aukande kristne emigrasjonen frå regionen, er det eit spørsmål som vi med ei viss uro må stille: Har dei kristne ei framtid i Midtausten? Ved å respondere på deira suter og peike på måtar vi som kyrkje kan støtta dei, vonar vi at vi kan vere med å bidra til at dei kristne har ei framtid i regionen. Når Mellomkyrkjeleg råd tek opp saka for Kyrkjemøtet, vonar ein også at det vil gjere at fleire kristne i Noreg vert klar over dei kristne i Midtausten sin situasjon og at dei vil få ein større kjærleik til folka som lever der.

2. Kven er dei kristne i Midtausten?

2.1 Kort om historia¹

Kristendomen si historie i Midtausten er ei historie som lever vidare den dag i dag. Dei hendingane, diskusjonane og kampane som dei første kristne - og seinare dei ulike kyrkjene – opplevde, ligg framleis i medvitnet til dei kristne i Midtausten. Spørsmål som førte til strid og kyrkjesplitting i urkyrkja finner vi spor av i kyrkjestrukturen i dag – samstundes som dei ulike kyrkjene nå lever i eit annleis og meir ope fellesskap med kvarandre.

Det er særleg kyrkjemøtet i Kalkedon i 451 som er bakteppet for å forstå korleis kyrkjestrukturen i Midtausten er i dag. På dette kyrkjemøtet vart urkyrkja splitta i synet på Kristi natur og korleis ein skulle sjå på forholdet mellom det guddommelege og menneskelege i Kristus. Det vart vedteke ei fråsegn om at Kristi natur både var guddommeleg og menneskeleg, som "ein person i to naturar". Dei som sto imot denne forståinga, vart kalla monofysittar og meinte at Kristus berre hadde ein natur, den guddommelege, som hadde oppslukt eller forvandla Jesu menneskelege natur. Fråsegna vart støtta av den bysantinske kyrkja, som seinare vart kalla gresk-ortodoks eller austleg ortodoks. Definisjonen som vart den rådande innanfor kristendommen, er i dag støtta og av katolikkar og protestantar. Dei som først og fremst var imot fråsegna, var fleirtalet av syriske og egyptiske kristne. Dei held fast på det monofysittiske standpunktet og danne eigne kyrkjer, høvesvis den syrisk-ortodokse kyrkja og den koptisk-ortodokse kyrkja. Den armenske kyrkja inntog òg dette standpunktet, og disse tre kyrkjene kallar ein i dag den orientalsk-ortodokse familie.

Det var ei splitta og svak kyrkje som på 600-talet opplevde at heile det indre Middelhavsområdet – inkludert dei tre ikkje-kalkedonske patriarkatane Jerusalem, Antiokia og Alexandria – kom under arabisk-islamisk herredømme. Dei to kalkedonske

---

¹ Kapitlet byggjer på Egil Fossum (2003) *Hos de kristne i Midtøsten. Fra Alexandria til Aleppo*. Oslo: Emilia

patriarkatane Roma og Konstantinopel vart liggande utanfor herredømmet. Islam skapte såleis et skilje mellom dei kalkedonske og dei ikkje-kalkedonske retningane. Medinakonstitusjonen frå 622 garanterte religiøs fridom for kristne og jødar i området. Muhammed betrakta "bokreligionane" kristendom og jødedom som nær beslekta med islam. Mot at dei aksepterte at islam hadde makta og at dei betalte ein ekstra skatt, vart dei beskytta. Dei vart ein del av "fredens hus", ikkje "krigens hus", og ein kunne difor ikkje føre krig mot dei. Mens muslimane var underlagt *sharia* – islamsk lov – som bygde på Koranen, fekk dei religiøse minoritetane sine eigne lovar som vart handheva av deira religiøse leiarar. Dei kristne og jødiske samfunna fikk såleis eit slags juridisk "indre sjølvstyre".

Til tross for at dei kristne si religionsutøving i stor grad vart respektert, vart kyrkjene som var under islamsk herredømme, utsette for eit betydelig sosialt og økonomisk trykk. Dei som var utanfor, Roma og Konstantinopel, opplevde ei blomstringstid. Seinare utvikla det seg eit skisma, òg mellom desse to patriarkatane da Patriarken i Konstantinopel i 1054 nekta å akseptere paven i Roma sin autoritet. Dette fekk store konsekvensar for kyrkja i det austromerske eller bysantinske keisardøme. Som følgje av korstoga sine herjingar samt nye åtak på den austromerske grensa fall også austkyrkja under islam og det ottomanske rike. I 1453 erobra sultan Mehmet II Konstantinopel og gjorde med dette slutt på det bysantinske riket. Etter nærare eit millenium med islamsk herredømme var talet på kristne i Midtausten betydelig redusert da ottomanarane tok makta. Ein antek at det var om lag 7% kristne i Midtausten i år 1500.

Under ottomanarane vart det indre sjølvstyret for dei ulike trossamfunna vidareutvikla. Kvar einskilt trusretning blei organisert som ein nasjon, "ein millet". Dei religiøse leiarane var ansvarlege for innkrevjing av skattar og for gjennomføring av direktiv frå sultanen. Dette systemet viste seg å vere ein effektiv bremse mot omvending til islam: Å skifte religion tydde også å skifte lover, å skifte lokale administrative leiarar; kort sagt å skifte samfunn. Milletsystemet bidrog såleis til å stogge utviklinga med nedgang av talet på kristne i regionen. Utover på 1800-tallet var dei fleste trusretningane organisert i millet, med unntak av protestantane. Etter slutten på det ottomanske riket har det på nytt blitt færre kristne i Midtausten.

2.2 Kyrkjene i Midtausten²

Dei ortodokse kyrkjene

Den austlege-ortodokse tradisjonen omfattar i Midtausten restane av den tidlege bysantinske kyrkja. Dei kallast også kalkedonske kyrkjer, og då siktar det til brotet i 451. Teologisk og kyrkjeleg står dei bak den ortodokse kyrkja sin hovudtradisjon, som vert kjenneteikna av ei tilslutning til fråsegna frå alle dei sju økumeniske kyrkjemøta, samt ei godkjenning av patriarken i Konstantinopel som "økumenisk patriark". Dei einskilte ortodokse kyrkjene vert namngitt etter deira tilknytning til dei tre oldkyrkjelege hovudsentra Jerusalem, Antiokia og Alexandria. Dei ortodokse kyrkjene har om lag 1,5

² Det er vanskeleg å finne pålitelige statistikker. Tala i dette kapittelet er henta frå Mellemkirkelig Råd (2004) Kirker i Melleømøsten. Årbog 2003-2004

millionar arabiske medlemmer, men ein reknar med at om lag halvparten av desse lever i utlandet, særleg i USA, Canada og Australia.

Dei orientalske kyrkjene

Dei orientalsk-ortodokse nasjonalkyrkjer, eller dei ikkje-kalkedonske kyrkjene, er innbyrdes sjølvstendige, men har frå byrjinga erkjent kvarandre. Dei viktigaste er den koptisk-ortodokse kyrkja i Alexandria (ca 6 millionar), den syrisk-ortodokse kyrkja av Antiokia og Austen (ca. 160.000) og den armensk-apostoliske kyrkja av Kilikia.

Den assyriske kyrkja

Kyrkja vert betrakta som austleg kyrkje, på grunn av at kyrkja låg aust for Romarriket. Den assyriske kyrkja skriv seg tilbake til kyrkjemøtet i 431 i Efesus, altså tjue år før dei andre orientalske kyrkjene braut ut av urkyrkja. Den vert ofte omtala som Den assyriske ortodokse kyrkje. Den er ikkje i kommunikasjon med nokon anna kyrkje, men knytte seg til den nikenske-konstantinopelske trusbekjening, som det felles trusgrunnlag. I Midtausten finn ein dei største gruppene av assyriske kristne i Irak, Syria og Iran.

Dei katolske kyrkjene

Dei katolske kyrkjene i Midtausten har austleg liturgi, og skil seg såleis frå den romersk-katolske som har vestleg liturgi. Den eldste katolske kyrkja er den kaldeiske kyrkja (Det katolske patriarkatet av Babylon) frå 1552 med 250.000 medlemmer. Dessutan finns Den syrisk-katolske kyrkje frå 1662 med 75.000 medlemmer, Det armensk-katolske Patriarkatet frå det 14. hundreåret med 55.000 medlemmer, Det koptisk-katolske Patriarkatet frå 1824 med 100.000 medlemmer, Det gresk-katolske Patriarkatet av Antiokia, Jerusalem og Alexandria frå 1724 med 430.000 medlemmer. Det finns også to kyrkjer som ikkje er framkomne gjennom ein motreformatorisk kyrkjeunion: Den maronittiske kyrkje i Libanon frå det 4. hundreåret og med 500.000 medlemmer og Det latinske Patriarkatet av Jerusalem frå 1847 med 300.000 medlemmer.

Dei protestantiske og evangelikale kyrkjene

Desse består fyrst og fremst av reformerte, anglikanske og lutherske kyrkjesamfunn som er eit resultat av misjonsverksemda i det 19. og 20. hundreåret. Dei fins i alle landa i Midtausten, men utgjer i tal den minst gruppa, i alt om lag 300.000. Sidan 1950 er leiinga tatt over lokale arabiske kristne, og dei er aksepterte av dei historiske kyrkjene. Frå slutten av 1800-talet, men særleg i nyare tid, har mange pinsevennegrupper og andre evangelikale drive misjonsverksemd i Midtausten og danne kyrkjelydar som nokre stader står i eit spenningsforhold til dei etablerte kyrkjene. Samstundes er dette eit bilete under utvikling. Mange stader i Midtausten er relasjonane mellom dei historiske kyrkjene og dei evangelikale kyrkjene merkbart betre i dag enn for berre nokre tiår sidan.

3. Den aktuelle situasjonen

3.1 Den kristne emigrasjonen frå Midtausten

Ifølge anslag gjort under det ottomanske riket, utgjorde dei kristne i 1914 heile 24% av befolkninga i dei områda vi i dag kjenner som Israel, Dei palestinske områda, Egypt, Jordan, Libanon, Syria og Irak. Tala er usikre, men i dag antar vi at ikkje meir enn 5% av befolkninga i desse områda er kristne. Den kristne emigrasjonen frå Midtausten har vore stor dei siste 10-15 åra, og situasjonen er særleg alvorleg i Det heilage landet kor ein kan frykte at kyrkjene vil tømast for lokale kristne. Sidan etableringa av staten Israel har over 230 000 kristne palestinarar, inkludert flyktingane frå 1947 og 1967, emigrert frå Det heilage landet. Frå å representere nærare 20% av befolkninga ved slutten av 1. verdskrigen, er dei kristne no berre litt over to prosent av befolkninga på Vestbreidda og Gaza. I sjølve Jerusalem by bur det i dag færre enn 10 000 palestinske kristne.

Den kristne emigrasjonen frå Midtausten starta allereie i siste halvdel av 1800-talet, men den har i særleg grad auka dei siste 20-30 åra. Det har i heile denne perioden vore mykje flytting mellom dei ulike landa i Midtausten. Dei kristne flyttar gjerne ut av regionen - til Vesten - i staden for til andre land i Midtausten. Årsakene til emigrasjonen er fleire. Den politiske og sosiale situasjonen i regionen er ustabil og usikker, og livet vert så vanskeleg at ein vil bort. Her er det variasjonar mellom dei ulike landa, men likevel eit visst fellestrekk. Den primære grunnen til emigrasjonen ser ut til å vere at dei fleste i regionen ynskjer seg eit betre liv. Kristne grupperingar i Midtausten har relativt sett vore ganske velståande, og dei har kanskje i noko større grad enn muslimar hatt høve til å emigrere. Det har òg vore vanleg for mange kristne å sende borna sine på europeiske, nord-amerikanske og australske skular, og desse borna har i minkande grad ynskt å reise tilbake til Midtausten. På grunn av ein lang tradisjon for utvandring har dei kristne i dag store internasjonale nettverk og familiære kontaktnett i Vesten å flytte til.

Nokre av dei kristne i Midtausten har større grunn til å forlate sitt heimland enn andre. (Sjå elles i appendikset for ei meir utfyllande omtale av emigrasjonen frå Midtausten)³. Dei kristne i Irak flykta allereie etter Golfkrigen. No flyktar både muslimar og kristne frå den pågåande krigen, dei fleste til Syria og Jordan. Nokon, men på ingen måte dei fleste, kjem seg vidare til eit tredje land, slik mange av dei ynskjer. I Egypt har den sterke innflytelsen frå islamske fundamentalistar gjort at dei koptiske kristne har kome under sterkare press og fått fleire restriksjonar. Dei kristne palestinarane er likevel i ein særstilling i denne samanheng. Over halvparten av alle kristne palestinarar lever utanfor sine heimtrakter.

Dei kristne palestinarane som er igjen i Israel/Palestina, må leve under ein audmykande okkupasjon, på same måte som resten av den palestinske befolkninga. Dei opplever vegsperringar og murer som skil dei frå menneske dei er glade i, og jorda dei dyrkar. 90% av jorda Israel har konfiskert i Betlehemsområdet, tilhøyrrer kristne palestinarar. Kvardagen er krevjande, arbeidsmarknaden vanskeleg, særleg for dei med høgare utdanning. Vidare er tilgangen til de heilage stadene eit omfattande problem, for kristne

³ Appendikset er ikkje ferdig skrevet enno.

som for muslimar. Det har vore vanskeleg for dei kristne i Jerusalem å få besøke Betlehem i jula, og det er ofte enda meir vanskeleg for dei kristne på Vestbreidda å få innreiseløyve til Jerusalem i påska. For dei kristne på Gaza er det no nesten umogleg å komme seg til Betlehem og Jerusalem. I tillegg til desse problema som okkupasjonen påfører dei, må dei kristne no også i aukande grad bekymre seg for tendensane til at meir radikale muslimske grupper dominerer i regionen og ynskjer ei sterkare islamisering. Hamas og ytterleggåande islamistgrupper har fått sterkt fotfeste på Gaza og i noen grad også på Vestbreidda. Alt dette gjer at dei kristne i Dei palestinske områda ser etter eit betre liv i Vesten, og vel å emigrere dersom dei har høve til det.

I tillegg til emigrasjonen er skilnad i fødselstal mellom kristne og muslimar ei vesentleg årsak til at dei kristne stadig utgjer ein mindre del av befolkninga i Midtausten. I alle land i Midtausten har fødselsraten vore høgare hos muslimar enn hos kristne kvinner i det 20. hundreåret.⁴ På tross av noko lågare levealder hos muslimar, fører dette til at den muslimske befolkninga aukar meir enn den kristne. Hovudårsaka til skilnadene i fødselstal har vore velstand og utdanningsnivå. Dei siste 30 åra har det vore ei viss tendens til at skilnadene i fødselsrate jamnar seg ut, men det er framleis slik at muslimske kvinner i Palestina føder dobbelt så mange born som kristne kvinner.

3.2 Å vere arabar, men ikkje muslim

Hundreår med sameksistens av religionar og kulturar gjer at folk med ulike religiøse identitetar har levd sitt liv i samarbeid og samtale. Denne sameksistensen trengjer gjennom i alle delar av samfunnet og alt sosialt liv. Den har vore til gjensidig glede for folka der, men har også til tider skapt politisk, religiøs og militær konfrontasjon. Dei fleste kristne i regionen er ein del av den arabiske kulturen, og dei legg vekt på at de ynskjer å vere det. Dei kristne kyrkjene i Midtausten, og særleg dei historiske kyrkjene, har ei viktig oppgåve i å formidle at kyrkja og kristendomen er ein integrert del av kulturen og historia i Midtausten. Dei har spelt ei viktig rolle i nasjonsdanninga og statsbygginga i alle landa i Midtausten. Kristne i Midtausten har tidlegare greidd å hevde seg politisk, særleg gjennom sosialistiske parti. Såleis var dei kristne mellom stiftarane av Baath-partiet, som i lang tid regjerte både i Syria og Irak. Med sine kontaktar i Vesten og med kjennskap til vestleg kultur, vart kristne arabarar ofte plasserte i strategiske posisjoner i regjeringa for å fremje saker og argument for landa i Vesten. Ikkje minst i Palestina har kristne vore viktige talspersonar for den palestinske saka og for arabisk nasjonalisme.

Samstundes er dei kristne ikkje muslimar. Dei har lang røynsle med å leve som minoritet blant muslimane. Opp igjennom historia har dei kristne levd med ein "dhimmi"-status: Ein fekk utøve trua si, men var på mange måtar andreklasses borgarar som var avskorne frå politisk makt og sosial status, med mindre ein konverterte. I dag er dei fleste regima i Midtausten i prinsippet bygde på sekulære ideologiar, men det er ikkje klare skilje mellom religion og politikk. Til dømes går delar av skattane i Egypt til å finansiere bygginga av tusenar av moskear, mens den egyptiske staten sidan 1952 ikkje har gitt

---

⁴ Phillipe Fargues (1998) "The Arab Christians of the Middle East: A Demographic Perspective" i Andrea Pacini, A (red.) (1998) *Christian Communities the challenge of the future*. Oxford: Clarendon Press

økonomisk støtte til bygging av ei einaste kyrkje. Fleire stader i Midtausten har ikkje kristne same rett til utdanning eller til høgare stillingar som muslimane har.

Det har òg vore og er framleis slik at konvertering frå islam til kristendom ikkje er tillete i Midtausten. Der konvertering frå islam til kristendom skjer, medfører det sosial ekskludering og i verste fall fare for livet. Eit ømtålig tema er blanda ekteskap. Muslimske kvinner kan ikkje gifte seg med kristne menn. I slike blanda ekteskap må mannen gå over til islam. Kristne kvinner kan gifte seg med muslimske menn utan å måtte konvertere, men borna deira vert registrerte som muslimar. Det er òg slik at arvelova ikkje gjev kvinna nokon rettar så lenge ho som kristen er gift med ein muslim. Den gresk-katolske erkebiskopen i Aleppo i Syria, Yohana Janbart⁵, seier at blanda ekteskap i Syria sjeldan er ein suksess, og at der det skjer, er det den kristne kvinna som må tilpasse seg den muslimske mannen. Sjølv om dei kristne i Midtausten generelt er skeptiske til blanda ekteskap, vert slike ekteskap likevel av og til inngått. I Egypt reknar ein med at det er 15.000 konverteringar til islam årleg som følgje av slike blanda ekteskap.⁶

3.3 Å vere forbunde med Vesten og å bu i ei muslimsk verd

Opp igjennom historia har muslimar i det vesentlege respektert dei kristne som ein del av "boka sitt folk", og dei kristne har avhalde seg frå å drive misjon på ein måte som kan oppfattast som aggressiv. Denne avstemte balansen er no i endring. I den globale kampen mot terror og i kampen mellom sivilisasjonar, er det religion som vert framstilt som årsaka til konflikt. Den kaldeiske erkebiskopen i Aleppo, Antonie Odo⁷, seier at kjernen i konflikten mellom Vesten og den arabiske verda er den israelsk/palestinske konflikten. Dette er i stor grad ein konflikt om motstridande interesser. Dette synspunktet er noko som også ein rekkje ekspertar i Vesten trekkjer frem for å forstå konflikten. Mange arabarar ser på måten Vesten har støtta Israel sitt militære engasjement og maktbruk overfor palestinarane på som eit overgrep – ikkje berre overfor palestinarane, men heile den muslimske verda. Med krigane i Irak og Afghanistan, kor militante islamistiske terroristar kjempar mot dei internasjonale styrkane, er det råd å forstå at mange i Midtausten no opplever situasjonen som eit angrep på islam og muslimar.

I vest tenkjer ein lett at kyrkjene er "vestlege". I Midtausten vert det tydeleg at opphavleg var dei *ikkje* det, men sprang ut av det ein kan kalle ein orientalsk kultur. Mange kyrkjer - særleg dei ortodokse og orientalske kyrkjene - har framleis ein identitet som noko anna enn eit produkt av den vestlege kulturen og politikken.

Dei kristne i Midtausten lir når det oppstår ein konflikt mellom Vesten og islam. Som den lutherske biskopen i Jordan og Det heilage landet, Munib Younan, uttrykker det⁸: "Når Europa nyser, får me i Midtausten lungebetennelse". Muhammedkarikaturar i Nord-Europa skaper større problem for dei kristne i Midtausten enn for oss som bur i Vesten.

⁵ Fortalt til delegasjonen frå Mellomkyrkjelig råd i august 2007

⁶ Fargues 1998 s. 66

⁷ Fortalt til delegasjonen frå Mellomkyrkjelig råd i august 2007

⁸ Sitert i Aftenposten 7. juni 2008

Kristne kyrkjeleiarar er sterkt skeptiske til vestleg politikk overfor Midtausten, og særleg til krigen i Irak.⁹ Kampen mot terror og nye truslar mot Iran og Syria byggjer ikkje berre opp agitasjon mot Vesten i desse landa, det gjer også at dei kristne i Midtausten i aukande grad vert assosierte med den kristne George W. Bush og "det kristne Vesten".

Som kyrkje i Vesten treng vi òg å vere bevisste på kva for ei rolle vi har overfor kyrkjene i Midtausten. Nokre europeiske, konfesjonelle kyrkjer har vore ein del av kolonihistoria, og partnarkyrkjene kan i dag bli oppfatta som om ein går inn i slike mønstre på grunn av den store interessa for regionen utanfrå. Vi merkar oss kor viktig det er for dei kristne kyrkjene i Midtausten at kyrkjer i andre delar av verda forstår deira situasjon og den konteksten dei lever i. Sjølv om det er viktige behov våre medkristne har, er dei sjølvstendige partnarar som treng å bli møtt som det dei er.

3.4 Forfylgde kristne

I det store og hele skjer det lite forfylgning av kristne i Midtausten.¹⁰ Samstundes finst det nokre unntak, med Irak som det klaraste dømet. Som andre irakarar flyktar dei kristne frå krigen der. I tillegg opplever dei kristne særskilte aksjonar fordi dei er kristne. Kyrkjer vert sette i brann, kristne vert tvunge til å betale høge skattar som ikkje-muslimar, eller dei får valet om å omvende seg til islam eller bli drepen. Kristne kvinner vert truga med å gå med slør eller banka opp om dei ikkje gjer det, kristne vert kidnappa med krav om løysepengar, eller dei vert jaga heimanfrå. Den irakiske regjeringa har ingen kontroll over situasjonen i områda der dei kristne bur, og har heller ikkje gjort noko for å hjelpe dei.

I Egypt er ikkje situasjonen like akutt. Dei kristne vert sjeldan direkte forfylgt, men dei merkar i aukande grad avvisning og delvis hat frå den muslimske majoriteten. Samstundes har det òg vore blodige samanstøyt mellom koptarane og den egyptiske staten, i eit regime som undertrykkjer både dei kristne og den muslimske opposisjonen. I Jordan har det i den siste tida vore fleire døme på at ein slår ned på evangelikale kristne, og ein har utvist utanlandske misjonærar.

I Palestina har dei kristne i liten grad vore forfylgde, men i dei siste åra har vi høyrte fleire hendingar av kristne som vert trakasserte, og i verste fall drepane, på grunn av si tru. Særleg i Gaza har situasjonen for dei kristne blitt verre dei siste åra. I oktober 2007 vart eigaren for bokhandelen til Bibelselskapet kidnappa og drepen. Det har òg vore bomber som har eksplodert utanfor kristne skular på Gaza. Fleire kristne opplever no at dei får truslar som følge av at dei er kristne. Også på Vestbreidda er det rapportert at fleire kristne kjenner seg truga eller opplever diskriminering. Samstundes veit vi òg at det i utgangspunktet ikkje er eit dårleg forhold mellom kristne og muslimar i Palestina. Men under ein pressa situasjon som eit liv under okkupasjonen er, blir også forholdet mellom kristne og muslimar skadelidande. Dei palestinske kristne leiarane er bekymra for denne

---

⁹ Inntrykk basert på Mellomkyrkjeleg råds delegasjonsreise til Midtausten i august 2007

¹⁰ Sjå elles: <http://www.christianpersecution.info/middleeast-archive.php>

utviklinga, som dei jamleg tek opp med dei ansvarlege leiarane i ulike palestinske grupper.

Nokre grupperingar synest å ha interesse av å framstille det kristne-muslimske forholdet som vanskeleg. Dei veit at kristen forfylging i Dei palestinske områda er eit sensitivt tema all den tid kristne palestinarane har kjempa for at motstandskampen mot okkupasjonen skulle vere ei felles kamp, på tvers av religiøse grenser. Vi vil åtvare mot å blåse opp dette problemet, då det lett kan gjere det enda større. Dei kristne sjølve ynskjer å vere ein del av den palestinske og arabiske identiteten, og dei ynskjer ikkje at religionen skal nyttast for å skape skilje mellom folk. Samstundes er det kjent at dei kristne har vesentlege utfordringar som minoritet i minoriteten.

3.5 Kyrkja sitt liv og vitnemål

Kyrkjene i området utgjer i dag også ein viktig ressurs for fleire enn dei som er kristne. Kyrkjene har utvikla sosiale tenester som kjem heile befolkninga til gode. Dei driv barne- og ungdomsskular, yrkesskular, sjukehus, klinikkar, senter for handikappa og ungdomsaktivitetar. Gjennom desse institusjonane bidrar dei kristne konstruktivt til å bygge og utvikle landa i Midtausten vidare, ikkje minst i det palestinske samfunnet.

Samstundes kan det vere vanskeleg for kyrkjene i Midtausten å ta sitt evangeliske oppdrag på alvor når misjonsverksemd ikkje er tillete eller sterkt avgrensa. Mange av kyrkjeleiarane som delegasjonen frå Mellomkyrkjelig råd vitja på turen til Midtausten i august 2007, la vekt på at ein også har eit ansvar for å fortelje muslimane om evangeliet. Samstundes ynskjer dei at det må skje ut ifrå deira kontekst og med dei føresetnader som ligg i deira kultur. Fleire av kyrkjelydane som ble vitja på turen, kunne fortelje at det fins mange omvendte døypte muslimar i Midtausten, men at desse må leve i skjul for ikkje å få problem.

Det krev sensitivitet frå vår side når det gjeld kampen for religionsfridom i Midtausten. Det er fyrst og fremst samfunna og landa i Midtausten som sjølve må ta skritta i retning av større respekt for menneskerettane og demokrati. Arbeidet med religionsdialog i Midtausten kan bidra til meir respekt for andre truande. Samstundes kan det i denne samanheng vere høve til å trekkje frem arbeid her heime, til dømes dialogarbeidet mellom Mellomkyrkjeleg råd og Islamsk Råd Norge. Det vakte betydelig oppsikt, men også interesse da vi fortalte muslimske leiarar i Midtausten om fellesfråsegna om retten til konvertering frå 2007. Slik kan relasjonar mellom kristne og muslimar i Noreg bli eit døme til etterfølging også andre stader i verda.

3.6 Kyrkja si rolle for fred

Dei kristne sitt nærvær i Midtausten så vel som deira budskap i ord og handling står fram som vesentlege bidrag til fred og forsoning, sjølv om kristne grupperingar i ein del tilfelle har vorte partar i konflikhtar (slik som i Libanon). Dei kristne er på fleire vis brubyggjarar mellom aust og vest. Dei har ei idéhistorisk plassering mellom jødedom og islam, og som vitne for Kristus kan dei tale om forsoning og håp der uro og krig rår. Med sine

internasjonale kontaktar bringer dei også med seg innverknad frå så vel vestleg som austleg kristendom, kultur og politikk til Midtausten.

Særleg i Israel og Palestina representerer kyrkjene klare haldningar til fred og rettferd. Det er derfor eit viktig politisk mål med tanke på fred og forsoning at det kristne nærværet ikkje må svekkast. Dei bidrar her til å skape eit større bilete av det palestinske folket sin identitet og kamp for rettferd, og dei gjev eit viktig bidrag til dialogen mellom religiøse leiarar. Dei kristne utgjer "den vesle minoriteten" som ikkje utgjer nokon trussel verken politisk eller demografisk, verken for jødar eller muslimar.

Den norske kyrkja gjennom Mellomkyrkjeleg råd har særleg arbeid for å styrkje dei kristne kyrkjene si rolle i fredsarbeidet og deira innsats for religionsdialog og interreligiøst samarbeid. Dette arbeidet har norske styresmakter sett som viktig, og har støtta det med vesentlege økonomiske bidrag, ikkje minst til etableringa av det interreligiøse rådet i Det heilage landet. Dei reglane som vart vedtekne for fredeleg sameksistens på den norsk-støtta konferansen i Amman, Jordan, i 2008, legg eit viktig grunnlag for det vidare arbeidet. Desse vart utarbeidde av leiande kristne og muslimar i Midtausten.

3.7 Dei kristne i staten Israel

Dei kristne i Israel har stor religiøs fridom, men samstundes er dei i ein sårbar situasjon. Ikkje berre er dei ein minoritet i Israel, dei er også ein minoritet innanfor den arabiske, muslimske befolkninga i landet. I Israel vert dei kristne primært sett på som arabarar, og som slike vert dei også utsette for den diskrimineringa muslimane vert utsette for i landet.¹¹ Til dømes er dei som ikkje-jødar forhindra frå å leiga eller eiga land frå Det jødiske nasjonalfondet. Dei får òg berre 2% av budsjettet til Departementet for religiøse forhold, til tross for at dei saman med muslimar og drusarar utgjer 19% av befolkninga. I motsetnad til jødane får dei inga pengar frå staten til å skydde og bevare heilage kristne plassar.

I Israel finns det også ei gruppe av Jesus-truande jødar. Dei søkjer, i tilknytning til dei fyrste kristne kyrkjelydane av Jesus-truande jødar, å ivareta og utvikle dei jødiske røtene i kyrkja vidare. Dei er organisert som ei laus rørsle som slit med å bli akseptert både av dei andre kyrkjesamfunna og i det jødiske samfunnet. I motsetnad til dei kristne i Israel er ikkje dei messianske jødane anerkjente som ei eiga gruppe. Dei kan såleis velje mellom å vere kristen eller jøde, men ikkje ein messiansk jøde. Dei messianske jødane hevdar på si side at det er fullt mogleg å vera jøde og samtidig tru på Jesus. No er det positive teikn som tyder på at dei messianske jødane gradvis vert meir aksepterte i det israelske samfunnet. Men samstundes tilspissar situasjonen seg i forhold til dei sterkaste motstandarane av denne utviklinga. Det er viktig å halde fram at religionsfridomen i Israel også må gjelde for dei messianske jødane.

---

¹¹ Mitri Raheb (2004: 326) "Genom stormigt hav – den palestinska kristna gemenskapen" i Gøran Gunnar (2004) (red.) *I skuggan av ockupationen – palestinsk kamp för nationale rättigheter*. Stockholm: Atlas

4. Dei kristne sin situasjon og vår – nokre teologiske, etiske og økumeniske perspektiv

Det er fleire viktige perspektiv som bør framhevast når ein talar om vårt ansvar som kyrkje i Noreg. Eitt vesentleg perspektiv er at vi er ei kyrkje i Europa, ei kyrkje som er ein del av det samfunnet i Vesten som har hatt eit tungt og omfattande engasjement i store delar av Midtausten, i alle fall dei siste halvtanna hundreår. Vi er også ein del av det samfunnet i Europa som gjorde det vanskeleg for jødar, og der det i ein periode vart uleveleg for dei. Sjølv om det er andre statar i Europa som har hatt det direkte ansvaret for ulike former for kolonimakt eller kolonial framferd i denne regionen, må vi nok til ein viss grad innsjå at vi vert oppfatta som ein del av eit slikt fellesskap, av så vel jødar, muslimar og kristne.

Avslutninga av kolonitida innebar til dels også ei frigjering i forhold til vestleg religion (kristendom) sin innverknad. Nytt nasjonalt medvit vart i delar av regionen kopla på forsterka markering av religiøs identitet. Dette har vorte sterkare dei seinare åra, og har ramma dei historiske kyrkjene i området. Oppgjeret med kolonitida vart dessutan svært komplisert i denne regionen i og med at det i same periode – etter 2. verdskrigen – vart gjort eit internasjonalt vedtak med stor støtte frå Europa og ikkje minst USA om å la ein del av områda i Palestina bli ein stat særleg for jødar. Bakgrunnen for dette vedtaket i FN og støtta det fekk, handlar mykje om å ta ansvar for det som skjedde med jødane i Europa. Dette fekk også sterk støtte av kyrkjer i Vesten, som på denne måten uttrykte sin solidaritet med det jødiske folk etter Holocaust. Den moralske legitimeringa av at det internasjonale samfunnet valde ei så kontroversiell løysing, har kyrkjene i Vesten stort sett støtta opp under. Dei fleste av desse vil også i dag anerkjenne det moralske rette i at staten Israel er oppretta og har internasjonal godkjenning og treng tryggleik innanfor internasjonalt anerkjente grenser.

Den kristne kyrkja – også vår kyrkje – har eit ansvar for korleis kyrkja har framstått i forhold til dei involverte i konfliktane i Det heilage landet. På ulike måtar har det i kyrkjehistoria vore gjort direkte urett mot jødar, eller kyrkja har legitimert undertrykking og diskriminering av jødar. Dette er i strid med Kristi vilje, og det må stå som teikn og åtvaring for komande slekter om misbruk av kristenarven til antijødisk eller anna rasistisk argumentasjon.

Det har vore gjort mykje arbeid i KV, LVF og i vår eiga kyrkja, mellom anna gjennom Mellomkyrkjeleg råd, for å etablere gode og tillitsfulle relasjonar til jødar og jødiske miljø, og for samarbeid om menneskerettar og religionsfridom med jødar i Noreg og elles i verda. Det er også viktig å anerkjenne dei messiastruande jødane og arbeide for deira religionsfridom i staten Israel, og det er grunn til å vere glad for den innsatsen Den Norske Israelsmisjon gjer for dei.

I tillegg til den moralske og politiske legitimeringa av opprettinga av staten Israel, vart det utvikla teologiske tankar om at dette var ei oppfylling av profetiar i Det gamle testamentet. Dette fekk mange implikasjonar for andre som budde i området, inkludert kristne palestinarar. Denne teologiske legitimeringa av at landområde skulle tilhøyre

Israel og jødane, har ein del kyrkjer og kristne – særleg i Vesten – såleis eit medansvar for. Dessutan er det av mange gjeve sterke teologiske grunnar til at større landområde enn dei som ved vedtaket i FN i 1948 vart gjeve til staten Israel, også skal tilhøyre Israel. Det gjeld Aust-Jerusalem og store delar av Vestbreidda. Då må ein også ta ansvaret for at det vert oppfatta som ei teologisk legitimering av dei konsekvensane dette fekk. Dei var svært alvorlege for dei som på ulikt vis måtte dra frå sine heimar og landsbyar som følgje av den no påviste etniske reinsinga og okkupasjon av nye landområde som føregjekk i området, ikkje minst under og etter 1948.

Den norske kyrkja med sine medlemmer og organisasjonar tek del i dette biletet på fleire vis. Difor er det viktig å spørje etter samanhengen mellom medansvar for det som har skjedd, legitimeringa av det og vårt ansvar i dag for å skape forandring.

Om ein no heldt seg til det som gjeld dei kristne kyrkjene, kan ein ikkje frå vår side ta hovudansvaret for at det er vorte trongare for kristne kyrkjer i ein dominerande muslimsk kontekst. Men vi må vere vare for den horisonten denne situasjonen er vorte til i. Og vi har eit ansvar for å bygge ned ei unødvendig motsetning mellom den muslimske verda og kristne kyrkjer generelt. Difor har vi ansvar for å opptre slik at ikkje våre systerkyrkjer i Midtausten får det endå vanskelegare fordi dei vert knytte til Vestens politikk. Dette er eit ansvar for politiske styresmakter, og det er eit ansvar for kyrkjene å skape gode muslimsk-kristne relasjonar på nasjonalt, regionalt og globalt plan. Her må vi heile tida i Noreg arbeide ut frå vissa om at vi er i ein privilegert posisjon i forhold til dei kristne kyrkjene i Midtausten.

Når det gjeld vårt ansvar for dei kristne kyrkjene i Israel og Palestina spesielt, må det sjåast saman med kva rolle kyrkja vår og andre kyrkjer har spelt i å legitimere det som vert oppfatta som ein undertrykkjande situasjon for palestinarar generelt - enten dei lever i staten Israel eller i Dei palestinske områda. Særleg gjeld det synspunkt som gjer det moralsk legitimt å drive undertrykkjande framferd, okkupasjon og ein politikk som indirekte eller direkte trakasserer ein del av ei befolkning eller heile befolkninga (som i Gaza og til dels på Vestbreidda). Dei palestinske kristne i området lir under denne situasjonen saman med dei andre palestinarane, og kyrkjene mister stadig medlemmer.

Då er det rett å spørje korleis vi kan ta ansvar for at kyrkjene overlever i denne situasjonen som minoritet i minoriteten. I denne samanhengen er det nødvendig å sjå på talet på kristne som ei eiga utfordring. Det er viktig å understreke at dei har ein status som ei gruppe som har vore der i uminnelege tider og såleis ikkje er ei ny gruppe i høve til dei andre. Dette handlar om å støtte dei som kyrkjer, gje dei hjelp til å fylle si rolle i samfunnet gjennom skulearbeid, helsearbeid og liknande, men ikkje minst det daglege, kyrkjelege arbeidet med gudstenester, trusopplæring, diakoni. Dette kan skje gjennom ulike former for medvandring, eller "accompaniment" som kyrkjeleiarar i området ofte talar om.

Vidare er det viktig å spørje korleis vi som kyrkje kan bidra best til at den vanskelege politiske og militære situasjonen utviklar seg i positiv retning for både israelarar og palestinarar, og at kyrkjene mellom andre får betre levevilkår. Dette er eit moralsk og

politisk ansvar, der kyrkja kan gje innspel til ei forståing av kva som må til for å etablere ein rettferdig, bærekraftig fred.

Den norske kyrkja sine aktørar må ta på alvor dei utfordringar det økumeniske samarbeidet mellom kyrkjene og med kyrkjene i regionen inneber. Det er viktig at deira relasjonar til kyrkjer i andre delar av verda vert utvikla som likeverdige relasjonar, utan kolonialisierende tendensar, og utan at det vert drive aktivitet som skadar dei kristne som bur i regionen frå før. Kyrkjeleg arbeid der må difor skje på dei premissane kyrkjene i Midtausten sjølve finn tenlege, og med vedvarande og truverdig samarbeid mellom økumeniske organisasjonar og partnarkyrkjene som Den norske kyrkja er med på gjennom økumeniske organisasjonar som KV og det nyoppreta Palestine/Israel Ecumenical Forum (PIEF). Arbeidet i Middle East Council of Churches (MECC) må styrkast, også med tanke på kyrkjebyggjande arbeid. Eit godt økumenisk tiltak mellom kyrkjene i regionen er samarbeidet om den kristne TV-stasjonen Sat-7, som også får betydeleg støtte frå NMS og andre partnarar i Noreg. Det er viktig at dei organisasjonar som framstår som ein del av Den norske kyrkja, også arbeider langs desse linjene, og at Mellomkyrkjeleg råd samarbeider med norske organisasjonar som Bibelselskapet, Norges KFUK/KFUM, Den Norske Israelsmisjon, Norsk Misjon i Øst og Det Norske Misjonsselskap om ei felles forståing av kva oppgåver vi som kyrkje har i denne samanhengen.

Mange av Den norske kyrkja sine medlemmer har vist stor omsorg for at det jødiske folket skulle finne trygge rammer for sitt liv. I møte med palestinske kristne vert det tydeleg at denne omsorga også må omfatte innleving og omsorg for det palestinske folket sin lagnad. Dei ulike grupper i kyrkja bør søke saman for å arbeide og be om ei fredeleg, rettferdig, bærekraftig og tillitsskapande ordning for alle partar i Israel/Palestina-konflikten. Markeringane av 60 år etter 1948 av opprettinga av staten Israel og av al-Nakba – fordrivinga av palestinske menneske frå hus og heimar – kallar på nytenking og nytt engasjement frå alle som vil dei ulike partane vel.

5. Norsk kyrkjeleg innsats i Midtausten

Ei rekkje ulike norske kyrkjelege aktørar har allereie eit arbeid i og for Midtausten. Dei ulike aktørane bidrar på ulike måtar, men fokuset er i hovudsak retta mot freds- og forsoningsarbeid og diakonalt arbeid. Det er eit arbeid som i stor grad er økumenisk, og som vitnar om at ein som kyrkjer står saman i møte med utfordringane i regionen, ikkje minst i forhold til den akutte krisa i Israel/Palestina.

Mellomkyrkjeleg råd er ein partnar for ELCJHL innanfor deira årlege rundebordskonferanse (COCOP), og Borg bispedømme har ein vennsapsavtale med denne kyrkja. Tunsberg bispedømme har ein slik avtale med den koptiske kyrkja i Egypt. På denne måten har vi gode og sterke personlege kontaktar. Det bør vurderast om fleire bispedømme skal ha kontaktar med kyrkjer i regionen.

Gjennom Det lutherske verdsforbundet har Dnk vore engasjert i støtte til kyrkja. Heilt sidan opprettinga har LVF hatt eit engasjement for humanitært arbeid og “advocacy” i

Dei palestinske områda. Det har vore knytt til den lokale lutherske kyrkja, men også hatt eit visst sjølvstendig preg. I dag er det svært nær samarbeid med ELCJHL frå LVF si side, og det vert lagt stor vekt på å løfte fram situasjonen til dei kristne gjennom LVF sitt engasjement.

Stiftelsen Oljeberget vart oppretta i 2000 for å vere ein kanal for støtte til og lobbyarbeid for LVFs sjukehus på Oljeberget i Jerusalem, Augusta Victoria Hospital. Dette arbeidet vert utført i eit samarbeid med Kirkens Nødhjelp, Kirkens Bymisjon, Betanien Bergen, Norges KFUK/KFUM og Norges Kristne Råd. Det har vore overført betydelege beløp frå norske styresmakter for å sikre sjukehuset sin finansielle basis, eigedom og bygningsmasse, medisinske utvikling og moglegheit til å betene den palestinske befolkninga under svært vanskelege forhold. Gjennom denne stiftelsen vert det også arbeidd saman med tyske og nordiske kyrkjer for å utvikle eigedommen slik at den også kan gje kristne familiar i Aust-Jerusalem bustadar i ein svært vanskeleg bustadmarknad, og dermed dempe behovet for å emigrere.

Kyrkjenes Verdsråd oppretta i juni 2007 eit økumenisk fredsforum for Israel-Palestina. Med dette forumet vil KV på det internasjonale kyrkjefellesskapet sine vegne vere talsmann for dei kristne kyrkjene i Israel og Palestina, bidra til å styrke deira rolle i befolkninga og vere brubyggjar for ein rettferdig fred i den vanskelege konflikten. Ved at generalsekretær i MKR, Olav Fykse Tveit, leier ei styringsgruppe for dette forumet, vil Den norske kyrkja sitte tett på dei vedtaka som vert gjort i regi av KV for å jobbe for ei fredeleg løysing på konflikten.

Ein rekke norske kyrkjelege aktørar har eit arbeid i regionen. Kirkens Nødhjelp har vore ein viktig aktør gjennom sitt katastrofe- og utviklingsarbeid gjennom mange år, og har nå ein eigen representant i området med kontor i Jerusalem. KN har støtta kyrkja sine institusjonar innan utdanning og helse og styrka det kristne nærværet gjennom diverse tiltak. Det er eit nær samarbeid mellom MKR og KN om desse spørsmåla.

Den norske Israelmisjon har hatt eit langvarig engasjement for misjon for jødar og arbeid blant kristne (messianske) jødar, med kyrkjelydsretta arbeid og Caspari studiesenter i Jerusalem. Det har vore eit samarbeid med Det lutherske verdsforbundet med tanke på bruk av kyrkjebygg i Israel. Det har også vore nokre tiltak for å byggje kontaktar mellom ulike kristne grupper i Israel og Dei palestinske områda. Det er for tida ein uavklart relasjon mellom Israelmisjonen sitt arbeid og dei grupper og kyrkjelydar dei støtter, og Den lutherske kyrkja i Det heilage land (ELCJHL).

Norges Kristne Råd har etablert eit sterkare økumenisk engasjement for solidaritet med dei kristne i Israel/Palestina. Det har skjedd gjennom fleire delegasjonsreiser, kontaktar og formidling av kunnskap. Det har også vore gjort eit teologisk arbeid om årsakene til konflikten. Norsk Misjon i Øst har særleg engasjert seg i dei kristne sin situasjon i land med sterkt muslimsk preg, og i forhold til kristne flyktningar i regionen – særleg frå Irak. På ulike måtar har NMØ tatt opp spørsmål som gjeld religionsfridom og menneskerettar. Andre - som Bibelselskapet og Den Evangelisk Lutherske Frikyrkja - har drive kyrkjebyggjande arbeid og etablert kontaktar mellom israelske og palestinske kristne.

KFUK/M har drive eit omfattande solidaritetsarbeid, ofte i samarbeid med sine systerorganisasjonar der.

6. Prioriteringar for Den norske kyrkja sitt vidare arbeid i Midtausten

Det er dei kristne sin situasjon og deira vitnemål til oss som må danne utgangspunkt for kva vi som kyrkje i nord skal kunne gjere for dei. Dei kristne ynskjer først og fremst å fortsette å vere kyrkje der dei bur. Dei ynskjer å bli sett av oss, og dei treng støtte og solidaritet i ei vanskeleg tid. Vår utfordring blir då å finne vegar og måtar å vandre saman med dei på slik at dei kan bli ein enda betre kyrkje for menneska dei lever saman med. Lista nedanfor er eit forslag til prioriteringane i arbeidet framover.

6.1 Økumenisk arbeid – Internasjonalt og i Noreg

- Fortsette å bidra til ELCJHLs kyrkjelege arbeid og skolearbeid, i samarbeid med KN
- Støtte opp under KV sitt program for Palestina/Israel med tanke på støtte til dei lokale kyrkjene
- Bidra til LVFs arbeid med å sikre den kristne minoriteten i Jerusalem bustadar
- Utvide kontakta med Middle East Council of Churches
- Utvide og aktivt samarbeide med Israelsmisjonen, Norsk Misjon i Øst, Sabeels Venner i Norge og andre kyrkjelege aktørar i Noreg om å vise solidaritet med dei kristne i regionen
- Arbeide saman med Israelsmisjonen om å få betre kontakt med dei messianske jødane, som ein markering av at dei høyrer med til det større kristne fellesskapet.

6.2 Arbeid i Noreg og i Den norske kyrkja sine kyrkjelydar

- Gi offer og gåver til kyrkjelydar og kristne organisasjonar i Midtausten
- Be for dei kristne i Midtausten
- Markere og delta i den årlege solidaritetsveka for Israel og Palestina i regi av Kyrkjenes Verdsråd
- Fremje betre kontakt med dei opphavlege ortodokse kyrkjene i regionen, som ut ifrå sin konfesjon tradisjonelt har hatt ein avstand til dei protestantiske kyrkjene
- Arrangere kyrkjelege delegasjonsreiser til fleire av landa i Midtausten
- Utvikle og styrke kontakten med dei lokale kyrkjelydane gjennom bispedømma sine kontaktar
- Bruke ulike høve til å skaffe norsk kyrkjeleg offentlegheit meir kjennskap til og forståing for dei kristne sin situasjon, særleg i Israel/Palestina
- Bidra til ei breiare kyrkjeleg forståing av dei etiske og teologiske problemstillingar som vert reiste i møte med den aktuelle konflikten i Israel/Palestina
- Legge til rette for profilerte kyrkjelege besøk til Noreg
- Arbeide for at norske kristne vert kjent med kyrkjelivet i regionen:
  - Samarbeide med reiseselskapa om å legge til rette for kristne feriereiser til regionen, og for at dei som reisar nedover, kjem i kontakt med palestinske kristne

- Jobbe for at fleire kristne bur på palestinske gjestehus og hotell når dei reiser på pilegrimsreise til Jerusalem og Betlehem. Jerusalem Inter Church Centre kan også brukast her
- Gjere brosjyren "Kristne gjestehus i Midtausten" betre kjent.

6.3 Arbeid overfor norske styresmakter

- Arbeide med ei brei støtte i det norske politiske miljøet for ein rettferdig fred for både israelarar og palestinarar
- Få norske styresmakter til å sjå at dei kristne i Midtausten lever i ein vanskeleg og utsett situasjon. Fortsette å samarbeide med norsk UD og The Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land (ELCJHL) for å gjere situasjonen under okkupasjonen lettare for kristne palestinarar og støtte utviklinga av eigedommen LVF disponerar på Oljeberget gjennom Stiftelsen Oljeberget
- Fremje retten til religionsfridom i Midtausten, ikkje minst i forhold til ein framtidig palestinsk stat
- Oppfordre norske byar og kommunar til å etablere vennsksapsrelasjonar til byar og landsbyar i Midtausten.

Økonomiske/administrative konsekvensar

Arbeidet med å følgje opp vårt ansvar som kyrkje i høve til kyrkjene i Midtausten krev arbeid og økonomiske midlar i Mellomkyrkjeleg råds sekretariat. Det er viktig at det vert sett av midlar til dette.

Dette kan stort sett dekkjast av dei driftsbudsjett ein har i dag, men det er vesentleg at det også vert sett av midlar til reiser for kyrkjemedlemmer begge vegar.

Kirkens Nødhjelp og andre organisasjonar yter viktige økonomiske bidrag. Norsk UD er ein vesentleg bidragsytar til fleire av prosjekta.